

ЕТНІЧНІ ПРОБЛЕМИ У ВІДНОСИНАХ АЛБАНІЇ ТА ГРЕЦІЇ

Анотація. У роботі розкрито етнічні проблеми, які постали у відносинах Албанії та Греції у 1990-х роках навколо історичної області Чамерії. Проаналізовано передумови та перебіг протистояння між двома країнами. Доведено, що албано-грецькі протиріччя, стихаючи час від часу, підтримуються на постійному «підігріві».

Ключові слова: Албанія, Греція, етнічні проблеми, історична область Чамерія.

Abstract. The paper reveals the ethnic problems that arose in the relations between Albania and Greece in the 1990s around the historic region of Chameria. The preconditions and course of the confrontation between the two countries are analyzed. It is proved that the Albanian-Greek contradictions, subsiding from time to time, are supported by constant "heating".

Keywords: Albania, Greece, ethnic problems, historical region of Chameria.

Етнічні проблеми постали і у відносинах Албанії та Греції. Влітку 1990 р. тодішній прем'єр-міністр Греції К. Міцотакіс підкреслив, що питання становища грецького етнічної меншини в Албанії та відродження проблем меншин на всіх Балканах є проблемою, яка може породити нові кризи. Йшлося про історичну область Чамерію.

Історична область Чамерія зі змішаним греко-албанським населенням знаходиться на стику кордонів Албанії і Греції. Вона вміщує в себе грецькі області Фреспотію і Превеза, південноалбанський округ Саранду і низку областей грецького регіону Яніна. Після того, як більша частина Чамера за підсумками наради послів великих держав 1912–1913 рр. перейшла під грецький контроль, її жителі – чами мусульманського віросповідання – стали розглядатися владою Греції як релігійна, а не етнічна меншість. Частина їх в 1923 р. були переселені до Туреччини в межах обміну населення за підсумками греко-турецької військової кампанії. Чами-православні, незважаючи на етнічне албанське походження, визначалися як греки, а з метою зміни на свою користь етно-релігійної картини в цей районі переселялися грецькі біженці з регіону Малої Азії [2, с. 265].

Загострення проблеми чамів спричинили події Другої світової війни, під час якої частина етнічного албанського населення вищевказаних областей співпрацювала з фашистами. Це стало підставою для влади Греції після війни виселити зі своєї країни більшу частину чамів до сусідньої Албанії, що додало проблемі додаткової гостроти, причому не тільки політичної, але і соціально-економічної. Наразі на території Албанії проживають понад 200 тисяч чамів – етнічних албанців, вихідців із Північної Греції. Цифри, дані Національною політично. асоціацією Чамерії, мають приблизний характер і датуються 1991 р. Однак відтоді більш об'єктивних даних так і не з'явилося.

Ситуація навколо проблеми чамів набула нового виміру у 1991 р., коли на хвилі розпаду однопартійної тоталітарної системи в Албанії виникла вищезгадана організація під назвою Національна політична асоціація Чамерії. Її завданням було проголошено діяльність з метою «вираження і захисту» інтересів народу Чамерії. Відповіддю грецького уряду стала заява влітку 1991 р

міністра закордонних справ К. Папульєса про те, що подібні вимоги повинні стати предметом роботи спеціальної двосторонньої комісії. Однак проблема в тому, що прийнятий в тій же Греції особливий закон, який забороняє переглядати рішення про реквізицію земельних ділянок урядом, фактично робить дискусії на цю тему позбавленими будь-якого правового механізму реалізації прийнятих рішень [1, с. 331–332].

У травні 1992 р. під час свого візиту до Тирани прем'єр-міністр Греції Міцотакіс підтвердив офіційну позицію своєї країни щодо зазначеного питання, заявивши, що чамам не буде дозволено повернутися на батьківщину в Грецію, оскільки «вони співпрацювали з італо-німецькими окупантами під час Другої світової війни, і через це є військовими злочинцями і понесли покарання згідно з грецькими законами».

Підхід албанської влади до проблеми чамів став більш жорстким з приходом до влади в країні в 1992 р. Демократичної партії. Це пояснюється тим, що електоральна база їх попередників і опонентів-соціалістів традиційно знаходиться в південних районах Албанії, де проживає грецька меншина.

У червні 1994 р. з ініціативи правлячої більшості на чолі з Демократичною партією Албанії парламент країни прийняв закон за номером 7839, який проголосив день 27 червня «Днем пам'яті жертв геноциду грецьких шовіністів проти албанців Чамерії».

Не дивно, що градус напруги в албано-грецьких відносинах став неухильно підвищуватися. У серпні 1999 р. Політична асоціація Чамерії – правонаступниця Національної політичної асоціації Чамерії – розповсюдила в Тирані звернення до албанського уряду і дипломатичних представників зарубіжних держав, приурочене до візиту в Албанію прем'єр-міністра Греції К. Сімітіса. У документі зазначалося, що його автори енергійно протестують протестують проти заперечення законного права чамів на повернення до рідних домівок після вигнання з Чамерії в кінці Другої світової війни і виступають проти заперечення їхніх майнових прав [4, с. 19].

Заклики лідерів руху за права чамів до влади Албанії були сприйняті не офіційною Тіраною, а опозицією на чолі з Демократичною партією. У січні 2000 р. лідер ДПА Салі Беріша, здійснюючи турне по Південній Албанії, заявив про необхідність розширення прав чамів в Греції, підкресливши, що в іншому випадку албано-грецькі відносини виявляться під загрозою. Навіть більше, Беріша зажадав відкрити албаномовну школу в північному грецькому місті Філіатес і вирішити питання з майновими компенсаціями для чамів.

Говорячи про нинішній стан проблеми чамів, на наш погляд, цілком можна погодитися з думкою британської дослідниці Міранди Віккерс, що називає це питання за низкою аспектів «таким, що можна легко вирішити», порівняно із питаннями, пов'язаними з положенням албанців на Балканах. Крім того, на її думку, рішення проблеми майна і повернення чамів у північно-західні райони Греції могло б сприяти їхньому економічному відродженню. Однак, як показує досвід, логіка розвитку балканських конфліктів далеко не завжди підпорядковується економічним міркуванням [4, с. 16].

Албано-грецькі протиріччя, стихаючи час від часу, підтримуються на постійному «підігріві», і чим більше грецька влада буде зацікавлена в «податливості» албанського керівництва, тим ймовірніше, що питання грецької нацменшини матиме шанс стати додатковим подразником, а, можливо, і важелем тиску на албанський уряд. Однією з таких цілей може стати отримання певної переваги на переговорах про розподіл шельфу Іонічного моря, на якому є, за попередніми даними, запаси нафти. Договір про поділ морських кордонів між Албанією та Грецією дотепер не підписаний.

Варто відзначити, що з 2009 р. Албанія та Греція приєдналися до членства в НАТО. Але, незважаючи на спільне членство в альянсі, де країни-члени погодилися брати участь у спільній обороні у разі нападу третьої сторони, Греція підтримує королівський указ 1940 р., згідно з яким Албанія є для Греції країною-ворогом. У 1949 р. Греція скасувала відповідний закон, згідно з яким Італія вважалася країною-ворогом, але залишила в силі цей закон для Албанії, офіційно продовжуючи оголошувати Албанію країною-ворогом, хоча саме Італія атакувала Грецію, використовуючи албанську територію, також окуповану італійцями [3].

Проте, незважаючи на весь комплекс проблем, що накопичилися, негативних факторів і актуальних проблем в албано-грецьких відносинах, запас позитиву працює на торгово-економічні зв'язки. Вони продовжують працювати, приносячи дивіденди обом країнам. Коливання у відносинах Тирани й Афін носять лише характер дієвих заходів для забезпечення своїх політичних інтересів.

Джерела та література

1. Искендеров П. А. Сербия, Черногория и Албанский вопрос в начале XX века. СПб.: Алетея, 2013. 472 с.
2. Meta B. Shqipëria dhe Greqia 1949–1990: Paqja e vështirë. Tiranë, 2012. 456 p.
3. Rakipi A. Shqipëria dhe Greqia: Një tentativë për të kuptuar dhe shpjeguar paradokset dhe mitet. Europa. 18 Qershor, 2018. URL: <http://europa.com.al/index.php/2018/06/18/shqiperia-dhe-greqia/>
4. Vickers M. The Albanians. A Modern History. London–New York, 1995. 356 p.

Лукашенко Артур

Національний університет «Острозька академія»

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН США ТА ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ТРАМПА

Анотація. Охарактеризовано особливості американсько-ізраїльських відносин за президентства Д. Трампа. Досліджено основні зміни у політичній співпраці США та Ізраїлю за 201–2020 рр., окреслено наслідки зовнішньополітичних рішень цього періоду.